

19/43/09
21.12.2009Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
Minna Piispa**Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisesta ohjelmasta**

Suomi on saanut jatkuvasti huomautuksia CEDAW-komitealta riittämättömistä toimista naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Komitea on pyytänyt erillistä raporttia naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn liittyvien toimenpiteiden tehostamisesta 2010 mennessä. Vanhasen I ja II hallituksen tasa-arvo-ohjelmissa on sitouduttu resurssien vahvistamiseen lähisuhte- ja perheväkivallan ehkäisyssä. Naisiin kohdistuva väkivalta kuuluu nimenomaan lähisuhte- ja perheväkivallan viitekehykseen. Lisäksi Vanhasen II hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa 2008-2011 on sitouduttu laatimaan poikkihallinnollinen ohjelma naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Ohjelman laatiminen ja toteuttaminen vaativat erillisiä henkilö- ja rahallisia resursseja. Niiden turvaaminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta ohjelma voidaan toteuttaa.

Ohjelman lisäksi tarvitaan väkivallan ehkäisyä koordinoiva erillinen vastuuyksikkö. Sen tulee tukea eri hallinnonaloilla tehtävää väkivallan ehkäisytyötä. Yksikön henkilö- ja muussa resursoinnissa tulee ottaa huomioon eri alojen asiantuntemus väkivallan ehkäisyssä.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisyyn suunnattujen resurssien tulee olla pysyviä. Kertaluonteiset ja vähäisesti resursoidut määräaikaiset hankkeet ja toimenpiteet eivät tuota sellaisia tuloksia, joilla naisten ja tyttöjen kohtaama väkivalta merkittävästi vähenisi.

Rikoslainsäädäntö

Naiseen kohdistuvan väkivallan tekijä on usein hänen puolisonsa tai ex-puolisonsa. Käytännössä puolisoon kohdistuneista pahoinpitelyistä on tekijä päässyt lievemmillä sanktioilla kuin ventovieraaseen kohdistuneesta teosta. Lisäksi parisuhteessa tapahtunutta väkivaltaa on soviteltu, mikä on omiaan heikentämään uhrin asemaa. Sovittelu saattaa myös lisätä naisen riskiä joutua uudelleen puolisonsa väkivallan uhriksi.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa, että lähisuhteissa tapahtuneiden naisiin kohdistuvan väkivallantekojen luonne tulee ottaa nykyistä paremmin huomioon rikoslainsäädännössä ja sen soveltamisessa. Jotta lähisuhteissa tapahtuville väkivallanteoille tyypillinen toistuvuus, vallan väärinkäyttö ja kontrollointi voitaisiin rangaistuksen mittaamisessa paremmin ottaa huomioon, tulee neuvottelukunnan mukaan säätää lähisuhtevainoamista koskeva säännös. Tässä yhteydessä tulee ottaa huomioon väkivallan toistuvuus ja moninaiset muodot, sillä pitkään jatkuneessa

lähisuhdeväkivallassa teot saattavat olla hyvinkin erilaisia. Yksittäiset teot eivät ehkä ole törkeitä, siksi termi ”kokonaisuutena alistava” olisi otettava huomioon rikosnimikkeissä. Lisäksi tulee kiinnittää erityistä huomiota seksuaaliseen väkivaltaan, joka jää helposti piiloon.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa tuomareille ja syyttäjille annettavan koulutuksen tärkeyttä lähisuhteissa tapahtuneen naiseen kohdistuvan väkivallan erityispiirteiden tunnistamiseksi ja siihen liittyvän tekijän uhriinsa kohdistaman vallankäytön havaitsemiseksi. Myös muiden ammattikuntien kuten sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten, lääkärin ja poliisin valmiuksia väkivallan puheeksi ottamiseksi potilaan kanssa on järjestelmällisesti lisättävä.

Turvakotiverkosto

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että Suomen selkeästi alimitoitettu turvakotiverkosto laajennetaan vastaamaan Euroopan unionin suosituksia. Suomeen on saatava myös salaisia turvakoteja. Myös maksuton ympärivuorokautinen puhelinpäivystys on toteutettava pikimmiten. Seksuaalisen väkivallan osalta palvelujärjestelmä on Suomessa erittäin puutteellinen.

Haavoittuvien ryhmien suojele

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta puhutaan yleensä vain miehen ja naisen välisenä. Naisen, joka on tullut pahoinpidellyksi samaa sukupuolta olevan puolisonsa toimesta, saattaa olla erityisen vaikeaa löytää tukea. Lisäksi homo- ja transfobisia rikoksia ei dokumentoida erikseen eikä niihin puuttumiseksi ole viranomaisten erityisosaamista. Tämä heikentää seksuaalivähemmistöihin kuuluvien naisten rohkeutta tuoda kokemansa väkivalta viranomaisten tietoon, koska viranomaisten ei uskota ottavan sitä vakavasti.

Lisäksi vanhusten kohtaama väkivalta on saatava mukaan keskusteluun ja vammaiset naiset muun muassa seksuaalisen väkivallan uhreina tulee huomioida.

Maahanmuuttajanaisten kohtaamasta väkivallasta ei ole kattavaa tutkimustietoa. Poliisitilastojen mukaan maahanmuuttajanaiset raportoivat väkivallasta kaksi kertaa valtaväestön naisia useammin. Turvakoteihin maahanmuuttajanaiset hakeutuvat yhdeksän kertaa useammin kuin valtaväestöön kuuluvat naiset. Maahanmuuttajanaiset saattavat tarvita myös erityispalveluita saadakseen apua väkivallan uhrina. Esteinä avun saamiselle saattaa olla esimerkiksi maahanmuuttajanaisten kielitaidottomuus. Puutteelliset tiedot saatavilla olevasta palvelujärjestelmästä sekä Suomen lainsäädännön takaamista oikeuksista, velvollisuuksista ja mahdollisuuksista, ovat yleisiä esteitä avun saannille. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteiden tunnistamista ja uhrien auttamista tulee kehittää systemaattisesti. Viranomaisten tulee osata aktiivisesti tunnistaa esimerkiksi kunniaväkivalta ja tyttöjen sukuelinten silpominen naisiin kohdistuvaksi väkivallaksi.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta toteaa, että tyttöjen ympärileikkaukset ovat kaikissa muodoissaan tuomittavia. Tyttöjen sukuelinten silpomisen keskeisenä pyrkimyksenä on naisten seksuaalisuuden kontrollointi ja tukahduttaminen. Teoriassa tyttöjen ympärileikkauksia on Suomessa tarkasteltu rikoslain pahoinpitelytunnusmerkistön täyttävinä tekoina. Käytännössä pahoinpitelysyytteitä tyttöjen sukuelinten silpomisesta ei kuitenkaan ole nostettu. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta toteaa, että

tyttöjen sukuelinten silpomisen ennaltaehkäisemiseksi ja jo ympärileikattujen tyttöjen ja naisten tukemiseksi tulee laatia kansallinen toimintasuunnitelma.

Prostituutio ja ihmiskauppa

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsoo, että osittainen seksin oston kriminalisointi on tahallisuusvaatimuksineen vaikeasti valvottava. Osittaisella seksin oston kriminalisoinnilla ei myöskään pystytä riittävän tehokkaasti puuttumaan prostituutiota ja ihmiskauppaa ylläpitävän kysynnän vähenemiseen. Neuvottelukunnan mukaan seksin oston täyskriminalisointia tulisikin vakavasti harkita kun lakia tarkastellaan eduskunnassa kevätistuntokaudella 2010.

Lisäksi tasa-arvoasiain neuvottelukunta toteaa, että Suomesta puuttuu prostituutiosta irtautumista tukevaa työtä. Tällainen exit prostituutio -työ voisi pitää sisällään sekä etsivää työtä että prostituutioon päätymistä ennaltaehkäisevää työtä. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota haavoittuvimmassa asemassa olevien, kuten tyttöjen ja nuorten naisten sekä maahanmuuttajanaisten tavoittamiseen. Exit prostituutio -työtä on monissa muissa Euroopan maissa kehitetty järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Exit prostituutio -työllä voidaan tarjota tukea, vaihtoehtoja ja voimaannuttamista prostituutiosta pois haluaville naisille ja miehille.

Ennaltaehkäisevä työ

Väkivallan ehkäisytyön tulisi alkaa jo varhaiskasvatuksesta. Naisiin kohdistuva väkivalta ei ole ainoastaan yksilötason ongelma, vaan se liittyy väkivallan sallivaan kulttuuriin. Siksi tulee kiinnittää huomiota ja muuttaa väkivaltaa ihannoivia ja sukupuolten epätasa-arvoa tuottavia mekanismeja, asenteita ja stereotypioita. Asennekasvatusta tulisi toteuttaa jo nuorten ja lasten keskuudessa, ja sen tulisi huomioida tyttöihin ja poikiin kohdistuvat erilaiset rooliodotukset ja niiden yhteys väkivaltaiseen käyttäytymiseen.

Opettajien koulutukseen tulee lisätä koulutuskokonaisuus väkivallasta, jotta opettajat pystyvät kohtaamaan uhreja ja tekijöitä sekä ymmärtävät väkivallan dynamiikan ja väkivallan eri muotojen toisiinsa kietoutumisen. Koulukiusaaminen voi olla yhteydessä kotona tapahtuvaan väkivaltaan.

Väkivaltaa käyttäneiden miesten ja naisten hoito-ohjelmien rahoitus on turvattava. Samoin on huomioitava, miesten avuntarve erotilanteessa, sillä pitkittyneisiin huoltoriitoihin liittyy usein parisuhdeväkivaltaa.

Heidi Hautala

Hannele Varsa

Puheenjohtaja

Pääsihteeri